

19.11.2018

העלאת תמונות ארכיוניות לרשת ע"י ויקימדיה ישראל - תגובת האיגוד הישראלי לארכיונאות ולמידע

שלום רב,

לפני ימים מספר התבשרנו באמצעות העיתונות ("כלכליסט" ו"הארץ") על מבצע "עוקץ ידידותי" של קרן ויקימדיה ישראל בו הועלו לרשות הציבור תמונות שלכאורה היו לכודות במעמקי ארכיונים ציבוריים שונים. בפרסומים השונים מלינה מנכ"לית ויקימדיה על הקשיים שבחיפוש תצלומים, על הנגשתם הלא מספקת לציבור ועל החסמים שמעמיד בפני כך נושא זכויות היוצרים.

נקדים ונאמר כי אכן התמונות והתצלומים שנמצאים בידי הארכיונים הינם חלק מפסיפס עשיר שמרכיב את תולדות מדינת ישראל, כי הם שייכים באופן עקרוני לציבור וכי הנכונות והמוכנות של הארכיונים הציבוריים להעלות חומרים לרשת אינה תמיד מספקת את הציבור. יחד עם זאת, התנהלותם של הארכיונים בתחום איננה שרירותית. רצון כולנו הוא לחשוף לציבור את החומרים והמידע שהופקד, אך לא הכל אפשרי ומסיבות שונות ורציניות.

מבצע "העוקץ" של ויקימדיה כרוך בשלל עבירות חוקיות ומקצועיות שתמציתן: חשש לפגיעה בזכויות יוצרים רעיוניות וקנייניות, הפרת הסכמים חתומים מול תורמים, אי מתן קרדיט בצורה בוטה ומחיקת ההקשר הארכיוני – יסוד מוסד של מבנה הארכיון ואפשרות החקר בו.

לא ויקימדיה היא זו שבמשך שנים רבות חיפשה, איתרה, שכנעה, העבירה, אספה, ארגנה, סדרה, רשמה, סרקה ושקמה את 28,000 התצלומים שהועלו לרשת על ידיה. את זאת עשו הארכיונים במשך תקופה ארוכה. לא היא זו החתומה על הסכמים שונים עם תורמים ויוצרים ולא היא זו שחשופה כעת לסיכונים המשפטיים הנובעים מהפגיעה האפשרית ש"המבצע" יצר בזכויות הבעלים ביצירה ובזכויות אחרות.

קהילת הארכיונים שמחה על התפתחות העצומה במרחב הדיגיטלי ומברכת את ויקימדיה על ההתקדמות העניקת שהקרן סייעה לה על מנת להפוך את האינטרנט ל"מקום של חיבורים". אין בין זה ובין מהלך נמהר הכרוך במניפולציה בחומרים (מחיקת סימני המים) ופגיעה בזכויות הארכיון על עבודתו (המטא-דאטה שביצע באמצעות משאביו) – דבר וחצי דבר.

קרן ויקימדיה ישראל נהגה כגנבים בלילה, תוך יצירת הרושם המעוות לפיו קיימת לכאורה מלחמת עולם בין הארכיונים לוויקימדיה, מצג שווא שנועד כנראה להעלות את קרנה כמי שהצילה את האוצרות מידי ה"עשירים" לטובת ה"עניים".

אין ב"עוקץ" הזה כל ענין ידידותי, אלא חוסר כבוד ואתיקה כלפי עמיתים. שחרור תמונות לציבור הינו מעשה שטוב היה אם היה נעשה בתיאום, בהסכמה, בהתלבטות ועל פי הסטנדרטים המקצועיים המחייבים. כפי שנכתב בתגובות הארכיונים, לא הייתה להם בעיה לשתף פעולה עם ויקימדיה, אך לא עם כולם דברו. מדוע?

כמי ששיתוף פעולה בין מוסדות שימור והנגשת המורשת נמצא בראש סדר העדיפות שלהם אנו קוראים לקרן ויקימדיה ישראל לחזור בה מהצהרותיה הלא מכבדות ומהתנהלותה החד-צדדית ולקדם חזרה מהירה לשולחן הדיונים עם כל הארכיונים המעורבים על מנת לפעול במשותף לשירות הציבור, מתוך כבוד הדדי ושמירה על החוק ועל האתיקה ולשביעות רצונם של כל השותפים. אין לנו ספק שארכיונים נוספים ישמחו להצטרף למיזם זה אם ישתכנעו שאלו הם פני הדברים.

דודו אמיתי – יו"ר האיגוד הישראלי לארכיונאות ולמידע

מיכל הנקין – לשעבר יו"ר האיגוד הישראלי לארכיונאות ולמידע